

Laake (2009:724) nasjonaale unnebelåhkoej jñh unnebelåhkoegieli bijre

Siejhmi njoelkedassh

1 § Daennie laakesne leah njoelkedassh nasjonaale unnebelåhkoej, nasjonaale unnebelåhkoegieli, reeremedajvi bijre jñh reaktam unnebelåhkoegielh utnedh reeremebyjjesfaamojne jñh dääpmoestovline jñh aaj njoelkedassh voeresehoksen bijre. Laakesne aaj njoelkedassh giehtjedidh guktie laakem åtna. *Laake(2018:1367)*.

2 § Nasjonaale unnebelåhkoeh leah judarh, romerh, saemieh, svöörjesåavmaladtjh jñh tornedalingh dan sveerjen dääjvoehtimmiej mietie mah leah Europaraerien mieriekonvensjovnesne vaarjelimmien bijre dejtie nasjovnen unnebelåhkojde (SÖ 2000:2) jñh europeijen njoelkedassem laantebiehkie- jallh unnebelåhkoegieli bijre (SÖ 2000:3).

Gielelaakesne (2009:600) tjaalasovveme dejtie nasjovnen unnebelåhkoegielaide leah sævmie-, jiddische-, meänkieli-, romani chibe- jñh saemien gielh.

3 § Tjielh jñh regijovnh edtjeh dejtie nasjovnen unnebelåhkojde bievnedh dej reaktaj bijre jñh åålmege diedtem åtna dan laaken gaavhtan jñh dah njoelkedassi gaavhtan mejtie daate laake vuesehte. Seamma staaten reeremebyjjesfaamoeh mej barkoe vihkeles dejtie nasjonaale unnebelåhkojde vuj unnebelåhkoegielaide. *Laake (2019:938)*.

4 § Gielelaakesne (2009:600) tjaalasovveme guktie dej åålmege lea sjïere diedte dejtie nasjovnen unnebelåhkoegielaide vaarjelidh jñh evtiedidh.

Åålmege edtja aaj dej nasjovnen unnebelåhkoej nupieh evtiedidh, sijjen kultuvrem sveerjesne utnedh jñh övtiedidh. Maanaj övtiedimmie kulturelle-identiteetesne jñh jñjtjeme unnebelåhkoegielen nuhtjedh edtja joekoen-laakan evtiedidh.

5 § Reeremebyjjesfaamoeh edtjeh dejtie nasjovnen unnebelåhkojde nupieh tsevtsemasse vedtedh dejtie gyhtjelasside mejgujmie guhtide duehtieh jñh sjiehteles-laakan unnebelåhkoej saadthaltmetjigujmie dagkeri gyhtjelassine råårestalledh.

Råårestalleme voestes boelhken mietie edtja årrodh dan vuekine reeremebyjjesfaamoeh struktüreeredamme soptsestallmem dej nasjonaale unnebelåhkoejgujmie aajkosne dej vuajnoeh jñh daerpiesvoeth krööhkestidh byjjesfaamoen sjæjsjalimmesne. *Laake (2018:1367)*.

5 a § Reeremebyjjesfaamoe edtja joekoen-laakan maanaj jñh noeri nupieh evtiedidh tsevtsemasse dejtie gyhtjelasside mejgujmie guhtide duehtieh jñh dej hammoeh sjiehtedidh dej tsiehkij mietie. *Laake (2018:1367)*.

5 b § Tjielh jñh regijovnh edtjeh ulmieh jñh njoelkedassh nænnoestidh dej unnebelåhkoepolitihken barkoej åvteste.

Bievnesh ulmieh jñh njoelkedassi bijre mejtie nænnoestamme voestes boelhken mietie edtjeh vaejtemen mænngan vedtedh byjjesfaamose mij vaaksjomediedtem åtna 20 § mietie. *Laake (2019:938)*.

Reeremedajvh

6 § Reeremedajvh sävmien gïelese leah dah tjïelth Botkyrka, Eskilstuna, Jiellevárre, Hallstahammar, Haninge, Haparanda, Huddinge, Håbo, Giron, Köping, Bájil, Sigtuna, Solna, Stuehkie, Södertälje, Tierp, Upplands Väsby, Upplands-Bro, Uppsala, Älvkarleby, Österåker, Östhammar jïh Övertorneå.

Reeremedajvine meänkielise leah tjïeltide : Jiellevárre, Haparanda, Giron, Bájil jïh Övertorneå.

Reeremedajvine saemien gïelide leah Árjjepluovve, Árviesjávrrie, Bïerje, Jiellevárre, Härjedaelie, Jáhkkemáhkke, Giron, Liksjoe, Máláge, Suorssá, Lusspie, Straejmie, Ubmeje, Vualtjere, Ååre, Älvdaelie jïh Staare.

7 § Jeatjah tjïelth enn dejtie mah 6 §:sne, maehtieh bæjhkoehimmiej mænngan áadtjodh, dan sävmien-, meänkielin- jallh saemien gïelen reeremedajven sïjse tjaangedh. Reerenasse áadtje dïjredidh jis tjïelte edtja áadtjodh reeremedajven sïjse tjaangedh.

Tjïelte mij reeremedajvese tjaangeme reerenassen dïjredimmien mænngan mahta reerenassesne ohtsedidh jis sæjhta reeremedajven sistie. Reerenasse dam dïjrede ajve jis sjïere sjïekh gååvnesieh.

Reerenasse njoelkedassh bæjhkohte guktie reeremedajve tjaangedh jïh dan sistie báetedh. *Laake (2018:1367).*

Reakta sävmien-, meänkieli- jïh saemien gïelem utnedh dejnie byjjesfaamojne

8 § Aajnealmetji leah reaktah sävmien-, meänkieli- jallh saemien gïelem utnedh sïjjen njaalmeldh jïh tjaaleldh gaskesadtide aktine reereme-byjjesfaamojne gusnie geografïjen darjomesdajve abpe jallh biehkine dejnie unnebelåhkoegïelen reeremedajvesne. Daate jis ieriej bïjre gusnie aajnealmetje paarhte lea jallh sæjjasadtje paarhten sïjjesne, jis ieriem reeremedajvese gårreldihkie.

Jis aajnealmetje sävmien-, meänkielin- jallh saemien gïelem átna dagkere ieresne, dle byjjesfaamoen dïedte njaalmeldh vaestiedassem seamma gïelesne vedtedh. Aajnealmetje gie juridihken viehkiehtæjjam ohtsele, dovne reaktah átna, vaejtemen mænngan tjaaleldh jarkoestimmien áadtjodh mej bïjre nænnoestimmieh jïh nænnoestimmie-tjïelkestimmieh dejnie ierine sävmien -, meänkieli – jallh saemien gïelesne.

Byjjesfaamoe edtja aaj tjohtjedh aajnealmetjidie dáastoehdidh sïjjen gïeline.

9 § Reeremedajven bæjngoelisnie aajnealmetjh reaktah utnieh sävmien- , meänkielin- jallh saemien gïelem provhkedh, njaalmeldh jïh tjaaleldh gaskesadtemh reeremebyjjesfaamoej ierine, dejtie mah aajnealmetje paarhte lea jallh sæjjasadtje paarhten sïjjesne, jis ieriem mahta gïetedalleme sjïdtedh säemies barkïjistie gie unnebelåhkoegïelem mahta.

10 § Aajnealmetji iktesth reaktah sävmien- jïh saemien gïeline tjaaleldh goh Rïjhkebiejjien saadth-almetjidie jih diskrimineringsïjjesadtjeålmïne gaskesadtedh. Seammalaakan aaj sjædta tjaaleldh gaskesh dej Justitiekanslere-, Försåkringskassa-, Skatteverke- jïh

Arbetsförmedlingen barkijigujmie dejnie ierine mah aajnealmetje paarhte jallh sæjjasadtje paarhten sijjesne. *Laake (2018:1367)*.

11 § Reeremebyjjesfaamoeh edtjeh barkedh ihke barkijh gäävnesieh mejgujmie maahtoeh utnieh sävmien-, meänkielin- jallh saemien gïelesne, gäässie daerpies aajnealmetjegaskesidie dejnie byjjesfaamojne.

12 § Reeremebyjjesfaamoeh åadtjoeh nænnoestidh sjïere aejkieh jïh sjïere sijjiem ihke guessiem aajnealmetjijstie dåastoehdih gie sävmien-, meänkielin jallh saemien gïelem soptseste, dovne joekoen telefovne-aejkieh utnedh.

Reaktam sävmien -, meänkielin jallh saemien gïelem utnedh dåapmoestovline.

13 § Dïhte gie paarhte jallh sæjjasadtje paarhten sijjesne säemies aamhtesisnie jallh ieresne mah leah reeremereaktaj-, digkiereaktaj-, laantebiehkie- jïh byjreskedåapmoestovli – jallh jaevriereakta- dåapmoestovli luvnie, mejnie dåapmoegievlie abpe jallh biehkine gårreldahkesne dejtie tjïeltide Jiellevárre, Haparanda, Giron, Bájil jïh Övertorneå reaktam åtna sävmien jallh meänkielin gïelide utnedh aamhtesen jallh ierien gïetedallemisnie, jis aamhtesem jallh ieriem lea viëdteldahkesne naaken daejtie tjïeltide. Seammalaakan saemien gïelem dagkere dåapmoestovlesne mij dåapmoegievliem åtna abpe jallh biehkine gårreldahkesne dejtie tjïeltide Árjjepluovve, Jiellevárre, Jåhkkemåhkke jallh Giron, jis aamhtesem jallh ieriem naaken dejstie tjïeltijste viëdteldahkesne lea.

Reaktam sävmien-, meänkielin jallh saemien gïelem utnedh aaj seammalaakan leah dejtie dåapmoestovlide gusnie dåapmoem jallh nænnoestimmie aamhtesisnie jallh ieresne mah voestes åsien mietie lea jïh klååkeme sjïdtedh. *Laake (2010:943)*.

14 § Reaktam sävmien-, meänkielin jallh saemien gïelem utnedh aamhtesisnie jallh ierine dåapmoestovli luvnie 13 §:n mietie, aaj reaktam vadta tjaalegh jïh tjaaleldh vihtesjimmieh daejnie gïeline buektedh, reaktam tjaalegh åadtjodh mah aamhtesasse leah, jallh earan njaalmeldh jarkoestamme dan gïelese jïh reaktam njaalmeldh raarastallemisnie reaktan uvte dam gïelem soptsestidh. Dåapmoestovle edtja jarkoestidh tjaalegh jïh tjaaleldh vihtesjimmieh sveerjen gïelese, jis ij leah joekoen ov-daerpies.

Dïss-vielie edtja dåapmoestovle tjohtjedh unnebelåhkoegïelem provhkedh sov gaskesadtemisnie dejnie paarhtine jallh dan sæjjasadtjine.

Gaajhkine aamhtesinie jïh ierine mah mietiehtimmesne dam reaktam utnedh sävmien-, meänkielin- jallh saemien gïelem dej dåapmoestovli luvnie dan 13§:n mietie, reaktam paarhte åtna jallh sæjjasadtje paarhten sijjesne gie ohtsele juridihken viehkiem, ahte vaejtemen mietie åadtjodh dåapmoem jïh dåapmoe-ulmiem jallh nænnoestimmieh jïh nænnoestimmie-åssjele tjaaleldh jarkoestamme dan gïelese.

15 § Dïhte gie sæjhta sävmien-, meänkielin- jallh saemien gïelem utnedh aamhtesen jallh ierien dåapmoestovle-gïetedallemisnie dan 13 §:n mietie edtja dam vaejtedh aalkoemiesnesne gäässie aamhtesinie jallh ierine edtja aelkedh jallh voestes aejkien paarhte edtja maam tjaaleldh/jiehtedh dennie aamhtesisnie jallh ieresne.

Vaejtemen jarkoestimmiem åadtjodh dan 14 §:n golmede stuhtjen mietie edtja bæjhkoehdih våhkoen mieresne raejeste dåapmoem jallh nænnoestimmiem bieljelamme, jis dagkere vaejtemem ij aarebi bæjhkohtamme aamhtesen jallh ierien gïetedallemisnie.

Jis vaejtemem unnebelåhkoegïelem utnedh jallh jarkoestimmiem åadtjodh, mænngan enn goh maam voestes jih mubpie stuhtjine tjaalasovveme, dle dam åådtje nyöjhkedh. Dagkere vaejtemem aaj åådtje hiejhtedh jis tjïelkes laaketji mietie lea ovriektes ulmine.

16 § Jis paarhte jallh sæjjasadtje paarhten sijjesne reaktam åtna sævmien-, meänkielin- jallh saemien gïelem reakta-boelhkesne utnedh, edtja toelhkem leejjedh njoelkedassi mietie 5 kap. 6-8 §§ jih 33 kap. 9 § rättegångsbalke jih 50-52 §§ reeremeprosesselaake (1971:291).

Sævmien-, meänkielin- jih saemien gïele aarhskuvledarjoemisnie jih voereshoksesne

17 § Gåessie reeremedajventjïelte sijjiem aarhskuvledarjoemasse faala dan 2 kap. 1 jih 7 §§ skuvlelaaken mietie(1985:1100), tjïelte edtja maanide jih hokseutnijidie sijjiem aarhskuvledarjoemasse faaledh, gusnie abpe jallh biehkine sævmien-, meänkielin jallh saemien gïelesne Leah. (2010:800). *Laake (2018:1367)*.

18 § Tjïelte mij reeremedajvesne edtja faaledh disse gie dagkerem nuepiem vaajta, abpe jallh biehkine servicem jih hoksem åadtjodh mah voereshokse faaleldahke-mieresne Leah, dejstie barkijijstie gïeh sævmien, meänkielin jallh saemien gïelem maehtieh. *Laake (2018:1367)*.

18 a § Tjïelte mij ij reeremedajvesne edtja faaledh disse gie dagkerem nuepiem vaajta, abpe jallh biehkine servicem jih hoksem åadtjodh mah voereshokse faaleldahke-mieresne Leah, dejstie barkijijstie gïeh sævmien, jiddish, meänkielin, romani chib jallh saemien gïelem maehtieh, jis tjïeltesne barkijih gïeh gïelem maehtieh. Seammalaakan aaj tjïelte mij reeremedajvesne sjïere gïeline faamosne aaj mubpide gïelide. *Laake (2018:1367)*.

18 b § Tjïelte edtja faaleldahke-mieresne faaledh 18 jih 18a §§ mietie krööhkeste dej voeresi daerpiesvoeth dej kulturellen identiteetem gorredidh. *Laake (2018:1367)*.

18 c § Tjïelte edtja persovnem biëvnedh gie dåarjoem voereshokse-mïeresne ohtsedidh nuepiej bijre dagkerh servicem jih hoksem åadtjodh mah 18 jih 18 a §§ neebne. *Laake (2018:1367)*.

Baaltele

19 § Jis joekoen ulmieh gååvnesieh dle reerenasse åådtje njoelkedassh bieljelidh jis sjïere byjjesfaamoe mij reerenassen vuelene ij edtjeh meatan årrodh dan 8 §:n utniemisnie. Seammalaakan aaj gåessie reerenasse luhpiem vadteme dejtie regijovnode jih tjïeltide mej bijre tjïelti byjjesfaamoeh Leah. *Laake (2019:938)*.

Vaaksjome j.j.

20 § Guktie reeremebyjjesfaamoeh laakeprovhkemh edtja vaaksjodh. Reerenasse njoelkedassh bieljele man jallh mej byjjesfaamoeh gïeh edtjeh dïedtide vaaksjodh. Vaaksjomedïedte ij goh naan tsagkese dan gïehtjedimmiedïedtese mah Leah jeatjah byjjesfaamoeh luvnie

21 § Byjjesfaamoe vaaksjomediedte edtja dovne raeriestimmiej, bievnesi jih seammalaaketje darjoemassi tjirrh jeatjah reeremebyjjesfaamoeh viehkiehtidh daan laaken utniemisnie.